

Rad na ulozi Thomasa Novacheka u predstavi Venera u krznu

Bernik, Karlo

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:875877>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST
SVEUČILISNI DIPLOMSKI STUDIJ GLUMA

KARLO BERNIK

**RAD NA ULOZI THOMASA NOVACHEKA
U PREDSTAVI *VENERA U KRZNU***

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: izv. prof. art. Jasmin Novljaković

Osijek, 2023.

SVEUČILISTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
pod naslovom _____

te mentorstvom _____
rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na
objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija, izjavljujem da niti jedan
dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog
rada pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog /
diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili
radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. O AUTORU I TEKSTU.....	3
2.1 O autoru	3
2.2 O tekstu.....	3
3. ANALIZA I PROCES RADA NA TEKSTU.....	4
3.1. Prvo čitanje	4
3.2. Leopold von Sacher-Masoch.....	5
3.3. Mazohizam.....	6
3.4. <i>Venera u krznu</i> von Sacher-Masocha.....	8
3.5. Adaptacije romana i reference u popularnoj kulturi	9
3.6. <i>Venera U Krznu</i> Romana Polanskog.....	10
3.7. Inspiracija iz grafika Brune Schulza	11
4. RAD NA ULOZI	13
4.1. Čitaće probe	13
4.2. Analiza lika Thomasa Novacheke	14
4.3. Odnosi između likova	18
4.4. Ulazak u prostor i partnerska igra.....	19
4.5. Scenski pokret i govor	22
5. VIZUALNO OBLIKOVANJE	25
5.1. Scenografija i svjetlo	25
5.2. Kostimi	26
5.3. Glazba.....	27
6. ZAKLJUČAK	28
7. LITERATURA	29
8. SAŽETAK	30
9. SUMMARY.....	30
10. BIOGRAFIJA	31

1. UVOD

Od malih nogu osjećao sam duboku fascinaciju pričama i naratorima. Sjećam se da sam se oduvijek igrao ulogama, bilo da sam se pretvarao da sam netko drugi ili da sam postao ono što sam uvijek želio biti. U svojim ranim godinama posebno sam se fokusirao na oponašanje svakodnevnih poslova odraslih, istražujući razne zanimacije.

Već u vrtiću redovito sam mijenjao svoje "zanimanje". No, najdulje sam zastajao kod ideje o svećeniku, profesiji koja me nevjerojatno intrigirala. U dobi od samo pet godina naučio sam napamet cijeli obred svete mise, promatrajući svećenika svake nedjelje u našoj crkvenoj zajednici. Uskoro sam na ljetnim praznicima na otoku Cresu odlazio na plažu i održavao "svetu misu". Pronašao sam stijenu koja mi je služila kao oltar, udaljenu od roditelja kako bih se osjećao slobodnije, i pred drugima i pred djecom. Počeo sam izvoditi obrede, a na moje iznenađenje pridruživala su mi se druga djeca, čak i njihovi roditelji, koji su shvaćali moj "obred" vrlo ozbiljno i ponašali se kao da sam njihov svećenik. Često su moji roditelji dobivali komentare da sam neobičan i da je moja buduća profesija svećenika zagwarantirana. Čak sam stekao pratioce koji bi mi se pridružili čim bih stigao na plažu. Činilo se kao da su svi znali da ću postati svećenik.

Međutim, više od same vjere imao sam potrebu nešto izraziti ili podijeliti. Kada sam otkrio kazete s epizodama serije "Mr. Bean", otkrio sam novi izlaz za svoju strast prema pričanju priča. Počeo sam izvoditi skečeve u liku Mr. Beana usred crkve tijekom obreda. To su bile jednostavne i suptilne izvedbe, kao što su prenaplašeno zijevanje tijekom mise, glasno kihanje, produljeno puhanje nosa i pružanje ruke mira apsolutno svakoj osobi u crkvi, s ciljem nasmijavanja ili zaintrigiranja prisutnih. Međutim, nakon intervencije mojih roditelja, koji su mi objasnili da nije primjereno koristiti svetu misu za svoje izvedbe jer bih time ometao druge vjernike i skretao njihovu pažnju s obreda, tražio sam prikladnije mjesto za svoje nastupe.

Brzo sam shvatio da me više zanimao nastup pred publikom nego sama vjera. Ušao sam u dramski studio Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu kad sam krenuo u prvi razred osnovne škole i konačno pronašao svoj poziv - glumu. Dobio sam brojne uloge u produkcijama dramskog studija i nakon što sam završio srednju školu, logičan korak bio je upis na glumačku akademiju.

Priče starijih kolega o prijemnim ispitima nisu me nimalo obeshrabrile, i tako sam, na veliko iznenađenje svojih roditelja, odlučio krenuti u Osijek, na tadašnju Umjetničku akademiju.

Ondje sam prvi put osjetio stvarnost kada su me na finalnom krugu prijemnog ispita poslali kući uz napomenu da trebam poraditi na sebi, posebno na lutkarstvu, koje je također bilo važan dio prijemnog ispita, a o kojem nisam znao mnogo. Rečeno mi je da se svakako vratim na jesenski rok. Tijekom prijemnog ispita osjećao sam čudan osjećaj povezanosti s ostalim studentima, profesorima i polaznicima prijemnog ispita, što me natjeralo da se vratim u Osijek, unatoč razmišljanjima o mogućem upisu na zagrebačku akademiju. Prijemni ispiti na dvjema akademijama podudarali su se, ali moja odluka za Osijek bila je motivirana osjećajem pripadnosti i udobnosti, čak i unatoč neuspjehu na ljetnom roku.

U razdoblju prije jesenskog roka prijemnog ispita posvetio sam se učenju svega što mi je bilo dostupno. Naučio sam o Stanislavskom, čija je knjiga godinama skupljala prašinu u uredu mog oca. Možda nisam sve potpuno razumio, ali shvatio sam da moj talent i samopouzdanje nisu dovoljni ako nemam ozbiljan rad iza sebe, što sam ponekad zapostavljao. Položio sam prijemni ispit s visokim brojem bodova, što mi je omogućilo stipendiju fakulteta za prvu godinu studija.

Na akademiji sam ostvario niz uloga tijekom različitih kolokvija i ispita. Od svih uloga najviše su me privlačile karakterne uloge, posebno negativni i komični likovi, u kojima sam se osjećao najsigurnije. Međutim, ubrzo su profesori odlučili izazvati me izvan moje zone komfora i dodijelili su mi ozbiljnije uloge kako bih razvijao svoju manje sigurnu i opušteniju stranu glume.

U svom diplomskom radu odlučio sam iskoristiti priliku da obuhvatim sva znanja i iskustva koja sam stekao tijekom svog školovanja na akademiji i tijekom rada u kazalištu. Na preporuku svog mentora pročitao sam tekst autora Davida Yvesa pod naslovom "Venera u krznu". Ovaj tekst iznimno me privukao zbog svojih dubokih tema i zanimljivog pristupa. On istražuje proces postavljanja kazališne predstave, otkrivajući kako redatelj glumice može iskoristiti za ostvarivanje svojih skrivenih ciljeva. Što više ulazite u tekst, postaje sve jasnije kako se elementi misticizma igraju s realizmom i stvaraju napetost i dubinu u drami.

"Venera u krznu" istražuje složene odnose u kazalištu, posebno odnos između redatelja i glumica te kako se moć i kontrola "igraju" u tom kontekstu. Ovaj tekst otvara pitanja o moći i manipulaciji, kako u kazalištu tako i u društvu općenito.

2. O AUTORU I TEKSTU

2.1 O autoru

David Ives američki je dramatičar i pisac rođen 11. studenog 1950. godine u Chicagu, Illinois, SAD. Poznat je po svom izuzetnom doprinosu suvremenom američkom kazalištu i dramaturgiji. Ives je diplomirao na Northwestern University i kasnije je studirao na Yale School of Drama, gdje je razvio svoje vještine pisanja za kazalište. Njegov opus obuhvaća širok spektar komedija, kratkih igara i dramskih tekstova. Ivesovi radovi često su karakterizirani humorom, brzim dijalozima i igrom riječi, a istražuju teme poput identiteta, odnosa i egzistencijalnih pitanja.

Jedno od njegovih najpoznatijih djela je "All in the Timing" ("Sve je u tajmingu"), zbirka kratkih igara koja je postigla velik uspjeh na sceni i pridonijela njegovoj reputaciji majstora komedije. "Venera u krznu" još je jedno od njegovih popularnih djela, koje istražuje kompleksne odnose i dinamiku moći unutar kazališta.

David Ives osvojio je brojne nagrade i priznanja za svoj rad u kazalištu, uključujući nagradu Outer Critics Circle i John Gassner Playwriting Award. Njegova djela izvođena su širom SAD-a i svijeta, a njegov doprinos suvremenom kazalištu i dalje ostaje značajan.

2.2 O tekstu

Radnja drame "Venera u krznu" odvija se u jednoj kazališnoj sobi tijekom proba za kazališnu predstavu. Redatelj Thomas priprema se za adaptaciju knjige "Venera u krznu" Leopolda von Sacher-Masocha, no suočava se s izazovom pronalaska prikladne glumice za glavnu ulogu. U trenutku očajja Wanda Jordan, navodna nepoznata glumica, neočekivano ulazi u prostoriju i traži priliku za audiciju. Na početku je Thomas skeptičan i odbija je, no Wanda ga uporno nagovara da je pusti i da pokaže što zna. Kako bi ga uvjerila, Wanda počinje čitati dijalog iz predstave. Nakon što Wanda počne glumiti, događa se neočekivani preokret. Njezin nastup je izvanredan, a ona se

potpuno posvećuje ulozi Vande von Dunayev. Thomas je fasciniran njezinim talentom i strašću te odlučuje nastaviti audiciju.

Tijekom audicije razvija se složena psihološka igra moći, kontrole i manipulacije. Identiteti likova i njihovi osobni identiteti isprepliću se i dovode do neočekivanih i napetih trenutaka. Drama se usredotočuje na dinamiku između Wande i Thomasa. Granice između stvarnog života i uloge postaju sve manje jasne. Wanda i Thomas počinju ulaziti u igru dominacije i podčinjavanja, pri čemu se uloge iz predstave isprepliću s njihovim osobnim dinamikama. Radnja drame istražuje pitanja umjetničkog stvaralaštva, identiteta, moći i kontrole, a sve se odvija u intenzivnom i dinamičnom dijaloškom okruženju. "Venera u krznu" nudi dubok uvid u ljudsku prirodu i složene odnose unutar svijeta kazališta.

3. ANALIZA I PROCES RADA NA TEKSTU

Tekst "Venera u krznu" autora Davida Ivesa duboko istražuje složene teme moći, kontrole i manipulacije u kontekstu kazališta. Glavna radnja fokusira se na odnos između redatelja i glumice te otkriva dinamike koje se razvijaju tijekom procesa postavljanja predstave.

Redatelj Thomas Novachek i glumica Wanda Jordan sukobljavaju se oko kontrole nad predstavom, a njihov odnos postaje igra dominacije i podčinjavanja. Istražuje kako moćne osobe, poput redatelja Thomasa, često manipuliraju i kontroliraju druge, poput glumice Wande, kako bi ostvarili svoje vizije. Thomas koristi kazalište kao sredstvo izražavanja svojih dubokih strasti i fantazija, a drama istražuje kako umjetnost može poslužiti kao izlaz za izražavanje tih osjećaja.

3.1. Prvo čitanje

Prva čitaća proba bila je rezervirana isključivo za nas glumce, mene i Lauru Šalov, koja je trebala tumačiti ulogu Wande. Bilo nam je važno vidjeti je li tekst uopće prikladan za nas i hoće li nas osvojiti. Iako nisam bio ranije upoznat s ovim djelom, osim po naslovu, pjesma "Venus in Furs" grupe Velvet Underground ostala je u mojem sjećanju, često se pojavljivala na mojoj "playlisti". No, nisam znao da ima veze s originalnim djelom Sacher-Masocha. Proba je protekla

veoma opušteno. Sjeli smo i pročitali cijeli tekst bez prekida, ostavljajući sva pitanja i primjedbe za kraj probe, kada je bio predviđen trenutak za iznošenje naših mišljenja i komentara.

Dobili smo neku osnovnu sliku o likovima Thomasa i Wande. U toj ranoj fazi bilo je još prerano donositi konačne zaključke o njihovim dubokim motivacijama, o tome što ih čini takvima i što ih potiče prema njihovim ciljevima. Wanda mi je definitivno ostala misterija, s mnogim slojevima koje sam tek trebao razotkriti, dok je Thomas, iako jasniji u svojim postupcima, i dalje duboko u sebi nosio tajnu, koju nisam mogao odmah razumjeti. To je bio izazov, ali i dio čarolije procesa istraživanja likova u kazalištu - otkrivati njihove skrivene motive kako bi se bolje razumjelo njihovo ponašanje u predstavi.

Thomasov lik me duboko intrigirao. Na prvi pogled čini se kao jasan i egocentričan pisac koji se odjednom našao u ulozi redatelja, o kojoj zapravo nema mnogo iskustva. No, unatoč njegovoj očiglednoj sigurnosti, osjećao sam da u njemu postoji neka tajna, nešto dublje što ga motivira da dramatizira baš Sacher-Masochovo djelo, koje je zapravo zaboravljeni kontroverzni bestseler devetnaestog stoljeća.

U njegovoj glavi Thomas je uvjeren da iznimno dobro poznaje taj roman i da mu jednostavno treba glumica koja će ga razumjeti, koja će autentično moći utjeloviti „pravu ženu“ na pozornici. No, ono što me zanimalo jest pitanje: Zašto? Zašto mu je ovo tako važno? Što se krije iza njegove odluke da upravo sada postavlja ovakav komad? To su pitanja koja su me poticala na dublje razmišljanje o njegovom karakteru i njegovoj motivaciji. Thomas je postao složeniji lik nego što sam očekivao, a proces istraživanja njegovih dubokih slojeva bio je izazovan i uzbudljiv dio priprema za predstavu.

3.2. Leopold von Sacher-Masoch

Leopold von Sacher-Masoch bio je austrijski književnik rođen 27. siječnja 1836. godine u Lembergu, koji se danas nalazi u Ukrajini, a tada je pripadao Habsburškoj Monarhiji. Sacher-Masoch najpoznatiji je po svom kontroverznom književnom djelu "Venera u krznu" (engl. "Venus in Furs"), koje je objavljeno 1870. godine.

Studirao je pravo i povijest na Sveučilištu u Grazu i Sveučilištu u Pragu. Tijekom svog života pisao je romane, priče i eseje, a njegova djela često su istraživala teme seksualnosti, dominacije i podčinjavanja. Njegova knjiga "Venera u krznu" smatra se jednim od najranijih i najutemeljenijih radova na temu mazohizma, koji je dobio ime prema njegovom vlastitom prezimenu.

Sacher-Masochova književna djela često su bila provokativna i izazivala suvremene norme i konvencije. Iako je njegova književna karijera bila uspješna, Sacher-Masoch suočavao se s financijskim teškoćama tijekom svog života. Preminuo je 9. ožujka 1895. godine u Lindheimu, Njemačka. Unatoč kontroverzama oko njegovih djela, ostao je značajna figura u književnosti i razvoju razumijevanja seksualnih i psiholoških aspekata ljudske prirode.

3.3. Mazohizam

Za potpuno razumijevanje djela i tema koje se njime bave, bilo je važno istražiti mazohizam kao ključni element. Mazohizam je složen pojam iz područja psihologije i seksualnosti, koji se često pojavljuje kao tema ili motiv u umjetnosti i književnosti. Bez razumijevanja mazohizma teško je potpuno sagledati psihološke i emocionalne dinamike koje se odvijaju između likova u drami i kako ovi elementi utječu na priču i njezinu dubinu. Analizom mazohizma glumac može dublje razumjeti motivaciju likova i složenost njihovih međuljudskih odnosa, što, naravno, doprinosi boljem razumijevanju umjetničkog djela u cjelini.

Mazohizam je pojam iz područja psihologije i seksualnosti koji se koristi kako bi se opisala sklonost ili zadovoljstvo koje osoba doživljava primajući fizičku ili emocionalnu bol, dominaciju ili poniženje koje joj nanosi druga osoba. Riječ "mazohizam" dolazi od prezimena austrijskog književnika Leopolda von Sacher-Masocha, koji je prvi detaljno opisao ovu sklonost u svom romanu "Venera u krznu" i time popularizirao termin. Mazohizam može obuhvaćati različite aspekte. Neki mazohisti doživljavaju zadovoljstvo primajući fizičku bol, što može uključivati udarce, vezivanje, šibanje ili druge oblike fizičke stimulacije koji izazivaju nelagodu ili bol. Drugi mazohisti, s druge strane, traže partnerovu emocionalnu dominaciju ili poniženje, što može uključivati igru moći, verbalnu dominaciju ili emocionalno manipuliranje.

Važno je napomenuti da se mazohizam obično prakticira unutar okvira povjerenja i sigurnosti. Partneri se često dogovaraju o granicama i koriste sigurnosne riječi kako bi osigurali da aktivnosti ne prerastu u ozbiljnu štetu. Mazohizam može imati i dublje psihološke razloge. Osobe koje prakticiraju mazohizam često opisuju osjećaj oslobađanja, relaksacije ili zadovoljstva izlaganjem boli ili dominacijom. To može biti povezano s osjećajem kontrole, osjećajem krivnje ili potrebom za bijegom od stvarnosti.

Istraživanje mazohizma imalo je ključnu ulogu u mom diplomskom ispitu. Moja uloga Thomasa, glavnog lika u predstavi, duboko je povezana s temom mazohizma. Unutar njega postoji opsesija ovom temom, no skriva je od svijeta. Njegova odluka da dramatičira i uprizori djelo Sachera-Masocha postaje ne samo umjetnički izazov već i suptilni način da se izrazi njegova unutarnja fascinacija ovom kontroverznom temom. Za Thomasa ovo je kao pametno prikriveni izlazak iz ormara, gdje umjetnost služi kao put za izražavanje nečega što nije spreman otkriti svima. Na Wandino pitanje zašto uopće izvodi to djelo, Thomas zauzima obrambeni stav i opravdava se, govoreći o slavi tog djela i svojoj osobnoj fascinaciji oprečnim emocijama likova. Tvrdi da današnjem svijetu nedostaje iskrenih izraza emocija i strasti koje su prisutne u tom djelu.

Thomas je karakter koji se može opisati kao tihi patnik, a mazohizam ga fascinira možda više nego bilo što drugo. On nikada nije doživio takav odnos iz prve ruke; umjesto toga ta tema postoji samo u njegovoj mašti. Kao glumac suočio sam se s izazovom razumijevanja i portretiranja takvog odnosa, iako ga osobno nisam doživio niti bih ga ikada želio iskusiti.

Tijekom procesa pripreme za ulogu počeo sam ne nužno razumijevati, već prihvaćati kompleksnost mazohizma. Shvatio sam da ni sam Thomas ne razumije potpuno takav odnos, što postaje očito kako se drama bliži kraju. Kada napokon dobije ono što je htio, Thomas otkriva da ga to iskustvo ne ispunjava uzbuđenjem, već ga zapravo plaši i ponizuje. Ti duboki osjećaji guraju ga naprijed u priči, iako ih zapravo nikako ne želi doživjeti.

Ova karakterna analiza i istraživanje teme mazohizma omogućili su mi da bolje razumijem Thomasa i njegovu unutarnju borbu u kontekstu predstave.

3.4. *Venera u krznu* von Sacher-Masocha

Roman "Venera u krznu" započinje pričom o Severinu von Kušemskom, mladiću koji putuje Europom i traži ispunjenje svojih dubokih i prilično neobičnih seksualnih fantazija. Severin je fasciniran idejom potpune podčinjenosti ženi i žudi za mazohističkim iskustvima. Njegova putovanja vode ga u Veneciju, gdje će susresti ženu koja će mu postati opsesija. Ta žena je Vanda von Dunayev, prelijepa, samouvjerena i dominantna osoba. Severin je momentalno opčinjen njezinim izgledom i autoritarnošću. Vanda ga privlači svojom dominacijom nad njim. U iskrenom razgovoru s Vandom Severin govori kako bi rado bio nakovanj nekom čekiću, odnosno da čitavog života traži ženu koja će ga podčiniti. Severin spominje svoju tetu i opisuje kako ga je ona, koja je bila dominantna figura u njegovom djetinjstvu, podučila o seksualnim stvarima i vlastitim sklonostima.

Vanda kaže da bi uživala podčiniti muškarca i iznenada Severinu daje ponudu da, naravno, uz službeni ugovor, bude njezin rob godinu dana, nešto što je i Sacher-Masoch osobno pokušao sa svojom partnericom. Severin odmah pristaje na njezinu ponudu da postane njezin rob i da podnosi bilo koju bol ili poniženje koje ona naredi. Vanda postaje njegova gospodarica, a njihova veza duboko je prožeta elementima mazohizma i dominacije.

Severin i Vanda putuju zajedno u Veneciju, gdje nastavljaju svoju igru moći. Vanda postavlja sve strože zahtjeve prema Severinu, a on je spreman podnositi sve teže fizičke i emocionalne izazove kako bi je zadovoljio. Njihova veza postaje sve ekstremnija kako priča napreduje. Međutim, s vremenom se dinamika između Severina i Vande mijenja. Vanda pokazuje znakove suosjećanja prema Severinu, dok on počinje osjećati sve veću frustraciju zbog svoje uloge roba. Njihovi unutarnji konflikti postaju sve očitiji.

U početku Severin se također opsesivno vezuje za kip Venere, antičke božice ljubavi i ljepote, koja postaje simbol njegove idealizacije Vande i njegovih mazohističkih želja. Kip Venere služi kao konstantna prisutnost koja oblikuje njegove emocije i percepciju ljubavi. Nakon mnogih mazohističkih iskustava i podčinjenosti koju je Severin doživljavao pod Vandinom dominacijom, Vanda prolazi kroz iznenadnu promjenu srca. Odlučuje osloboditi Severina od njegove uloge roba i prekinuti njihovu mazohističku igru moći. Ova promjena emocionalne dinamike duboko zbunjuje

Severina, koji je bio predan svojoj mazohističkoj ulozi. On se sada suočava s kontradikcijom između svojih unutarnjih želja i Vandinih promijenjenih osjećaja prema njemu.

Roman završava završetkom odnosa između Severina i Vande. Oboje su ostavljeni s dubokim emocionalnim unutarnjim konfliktima i pitanjima o prirodi ljubavi, dominacije i mazohizma.

3.5. Adaptacije romana i reference u popularnoj kulturi

Sacher-Masochova knjiga ima dubok utjecaj na pop-kulturu, uključujući mnoge reference i adaptacije u filmovima, pjesmama i drugim umjetničkim djelima.

"Venera u krznu" inspirirala je mnoge glazbenike i tekstopisce. Ovdje su neki od primjera glazbenih referenci ili pjesama koje se izravno ili neizravno referiraju na ovo književno djelo: "Venus in Furs" - ovu pjesmu iz 1967. godine izveo je kulturni bend The Velvet Underground, a direktno se referira na roman i njegove teme mazohizma i seksualne dominacije. Tekst pjesme istražuje slične teme kao i roman. "Venus" - ova pjesma iz 1969. godine benda Shocking Blue ima refren u kojem se pjeva "She's got it, Yeah baby, she's got it, I'm your Venus, I'm your fire, At your desire," što je direktna referenca na temu Venerine moći i privlačnosti iz romana. "Venus as a Boy" - Björk - pjesma je iz 1993. godine, direktna poetska referenca na Veneru iz romana. "Venus" Lady Gage s njezinog albuma "Artpop" iz 2013. godine - pjesma sadrži reference na mitološku Veneru i neizravno asocira na roman. The Velvet Underground zaslužuje posebno priznanje zbog vjernog prenošenja duha romana putem glazbe. The Velvet Underground prema mojem sudu uspijeva zahvatiti esenciju romana na jedinstven način. Njihovi stihovi produbljuju razumijevanje tematskih elemenata romana, kao što su mazohizam i seksualna dominacija, dok progresivno-psihodelična glazba dodatno stvara emocionalnu dubinu koja savršeno odgovara dubini romana.

Shiny, shiny, shiny boots of leather, Whiplash girl child in the dark. Comes in bells, your servant, don't forsake him. Strike, dear mistress, and cure his heart. Downy sins of streetlight

*fancies, Chase the costumes she shall wear. Ermine furs adorn the imperious, Severin', severin' awaits you there.*¹

U filmskoj kulturi doživjela je iduće adaptacije: "Venus in Furs" (1969.) - prvu filmsku adaptaciju Sacher-Masochovog romana režirao je Massimo Dallaman. Film je ostao vjeran izvornom materijalu i prati osnovnu priču o Severinu i Vandi. Film je manje poznat i u vrijeme pisanja diplomskog rada nije bio dostupan ni na jednoj platformi. "Venus in Fur" (2007.) - ovu verziju televizijskog filma režirao je 2007. godine David I. Frazier. Film je modernizirana adaptacija i postavljen je u suvremeni kontekst. Sniman je za televizijsku tvrtku ABC u Americi, osim nekoliko foršpana film nije bio dostupan u Hrvatskoj regiji. U idućem poglavlju predstaviti ću najpoznatiju filmsku adaptaciju „Venere u krznu“ redatelja Romana Polanskog, koja nam je bila važna referentna točka i inspiracija za naš diplomski ispit.

3.6. *Venera U Krznu* Romana Polanskog

Film "La Vénus à la fourrure" redatelja Romana Polanskog objavljen 2013. godine temelji se na istoimenoj kazališnoj predstavi Davida Ivesa. Unatoč mojem poznavanju opusa Romana Polanskog, koji je poznat po svojim često kontroverznim, ali izvanrednim filmovima, ovaj film mi je promaknuo sve do preporuke mog mentora tijekom rada na diplomskom ispitu. Film je nastao dok je Polanski boravio u izbjeglištvu u Francuskoj nakon niza skandala koji su obilježili njegovu karijeru u Americi. Iako je prikazan na nacionalnoj televiziji, nije privukao veliku pažnju u regijama poput ove, gdje su američki filmovi uglavnom dominirali medijima.

Gledanje filma, osobito nakon prve čitaće probe u kojoj sam sudjelovao s partnericom Laurom Šalov, bilo je iznimno intrigantno iskustvo. Film pruža uvid u izvrsne Polanskijeve režiserske odluke i njegovu interpretaciju Ivesovog teksta, ali glumačka ekipa je ona koja zaslužuje najviše pohvale. Mathieu Amalric tumači ulogu Thomasa Novachecka, redatelja inspiriranog Sacher-Masochom, dok Emmanuelle Seigner igra Vandu Jordan, tajanstvenu glumicu koja

¹ Stihovi pjesme *Venus in Furs* autora Lou Reeda, 1967.

ne očekivano dolazi na audiciju. Njihova izvanredna partnerska kemija i glumačke sposobnosti doslovno su nas zalijepile za ekran.

Mathieu Amalric svojim izgledom podsjeća na mladog Romana Polanskog, što ovom filmu daje dodatnu dubinu i jezivost. Cijeli film ima pomalo neobičan dojam, kao da ga sam Polanski igra, što sugerira na njegove privatne sklonosti i možda čak predstavlja neku vrstu autoironičnog komentara na njegovu karijeru i život. Još je intrigantnije što je Emmanuelle Seigner, supruga Romana Polanskog u stvarnom životu, glumila u ovom filmu. Amalric je izvanredno odigrao ulogu Novacheke, savršeno prikazujući lik onako kako sam ga zamislio čitajući tekst.

Film je brzo postao naša referentna točka tijekom pripreme za diplomski ispit. Pažljivo smo analizirali Amalricov i Seignerin nastup zbog njihove točnosti u prikazivanju likova i izvanredne partnerske igre. Pokušali smo naučiti iz njih, ne kako bismo ih kopirali, već kako bismo razumjeli dubinu svojih likova i postavljanje drame.

Primijetio sam i prisutnost određene doze duhovitosti u filmu, što sam smatrao pozitivnim jer je naglasilo ogroman Novachekov ego i njegovo uvjerenje da vješto i pametno prikriva svoje skrivene sklonosti koje ubacuje i unutar predstave, te da je u svemu u pravu kao mladi pisac redatelj. Film izvrsno uspijeva prenijeti složenost i dubinu originalnog Sacher-Masochovog teksta te se ističe kao još jedno remek-djelo u Polanskijevom opusu.

3.7. Inspiracija iz grafika Brune Schulza

Od samog početka procesa naš mentor Jasmin Novljaković dodijelio nam je knjigu "Ilustracije Brune Schulza", koju je odabrao. Na prvi pogled nisam odmah prepoznao poveznicu između ovih ilustracija i naše predstave. Međutim, kako sam dublje zaranjao u Schulzove crteže, tako sam počeo uočavati zanimljive obrasce.

U mnogim ilustracijama Schulz je prikazivao patuljaste muškarce u društvu visokih, lijepih i snažnih žena, koje dominiraju odnosom. Muškarci su često prikazani kao stariji, pognutih glava, sitni i odjeveni u finu odjeću, koja na njima izgleda jadno i siromašno. Nasuprot njima žene su elegantne, ozbiljne u licu i često izražavaju dominaciju. Njihov pogled sugerira autoritet i zapovjedništvo nad muškarcima. Ova otkrića potaknula su me na dublju refleksiju o našem

kazališnom djelu. Vidio sam paralelu između ovih ilustracija i dinamike između glavnih likova, Thomasa i Wande, u našoj predstavi. Thomas, na prvi pogled suveren i samopouzdan, počinje pokazivati svoju ranjivost i ovisnost o Wandi. Wanda, s druge strane, ima dominirajuću prisutnost koja joj omogućuje da kontrolira situaciju.

Schulzove ilustracije postale su za mene izvor inspiracije i alat za bolje razumijevanje odnosa između naših likova i njihove motivacije u predstavi. Upravo ta analiza omogućila mi je da bolje shvatim dinamiku između Thomasa i Wande i kako ih tumačiti na sceni.

Bruno Schulz bio je poljski pisac i slikar. Najpoznatiji je po svojim kratkim pričama i ilustracijama. Rođen u Drohobychu (današnja Ukrajina), diplomirao je filozofiju i radio kao nastavnik crtanja i gimnastike. Njegove kratke priče postale su književni klasici. Schulzova umjetnost kombinira fantastiku, simbolizam i stvarnost, stvarajući jedinstven stil. Tragično je ubijen tijekom Drugog svjetskog rata.

Slika 1: Bruno Schulz: *Miss Kuziw, pas, čovjek – autoportret, 1936.*

4. RAD NA ULOZI

Rad na diplomskom ispitu doimao se kao tipičan proces rada na kazališnoj predstavi ili pripremi za ispit na akademiji. Proces je uključivao čitanje i analizu teksta, duboku analizu i ulazak u karaktere te konačno izvedbu predstave pred publikom. Bio sam pripremljen za ovaj rad, ali ne mogu poreći da sam osjećao blagu nervozu. Ovaj projekt označava blizinu kraja mog studiranja, i ova predstava je svojevrsni oproštaj s tim razdobljem mog akademskog puta. U nastavku ću u poglavljima detaljno opisati faze procesa izrade predstave "Venera u krznu", s mojim razmišljanjima i analizom likova te samim procesom izrade.

4.1. Čitaće probe

Proces izrade predstave započeo je kao većina drugih kazališnih produkcija, čitaćim probama. Odlučili smo održavati ove probe često kako bismo se što bolje upoznali s likovima, postupno ulazili u svijet predstave te polako usvajali tekst, koji je bio jedan od najopsežnijih na kojem sam dosad radio. Odmah na početku shvatio sam da će učenje ovog teksta predstavljati izazov. No, kako se proces nastavljao, tako sam osjećao da postajemo sve sigurniji u svoje uloge i sve više ulazimo u dubinu karaktera.

U početku su probe tekle lagodno, bez pritiska, često u improviziranim prostorima ili našim stanovima. Mislim da su ta lagodnost i komfor koje smo primjenjivali u ranim fazama procesa bili izvrsni za improvizaciju i igru čak i tijekom samog čitanja teksta, što se kasnije pokazalo ključnim za predstavu. Tekst, iako obiman, pružao je mnogo mogućnosti za igru. Lik Thomasa naizgled je vrlo načitan intelektualac s bogatim i pretencioznim rječnikom, često izazovnim za razumijevanje i praćenje. Shvatili smo da je jedan od prvih zadataka istražiti dubinu njegovog rječnika kako bismo ga što vjernije dočarali na sceni. Kako bismo izbjegli da nas preplavi količina teksta na probama, odlučili smo se za nekonvencionalan pristup. Počeli smo se "glupirati" s našim likovima, često izvan konteksta predstave. Ova igra omogućila nam je stvaranje posebnog partnerskog odnosa prema likovima tijekom čitanja teksta, oslobađajući nas i potičući kreativnost u improvizaciji. Ovaj nekonvencionalni pristup pomogao nam je bolje razumjeti i povezati se s likovima koje ćemo kasnije igrati na sceni. Također je poticao maštovitu interpretaciju likova i njihovih emocija, pružajući nam dodatnu dubinu i razumijevanje za njihove osobnosti.

Čitaće probe postajale su sve ozbiljnije i učestalije. Mentor je redovito prisustvovao tim probama, pružajući nam smjernice i konstruktivnu kritiku. Postepeno sam počeo dublje prodirati u karakter Thomasa Novacheka. Analizirao sam svaki aspekt lika, razmišljajući o njegovoj prošlosti, motivaciji i emocijama. Dobio sam niz zadataka koje sam trebao izvršiti kako bih bolje razumio i utjelovio ovog kompleksnog lika. Razgovarajući s partnericom često smo produbljavali razumijevanje odnosa između likova Thomasa i Wande. Analizirali smo njihove interakcije, pokušavajući shvatiti dublje dinamike koje se kriju ispod površine teksta. Ovi razgovori pomogli su nam razviti bolji osjećaj za kemiju između likova i kako je najbolje prikazati njihovu složenu vezu na sceni.

Kako je vrijeme odmicalo, tako smo se morali maknuti od stola s tekstem te smo prešli u fizički prostor. Sada je došao trenutak primjene svega što smo prikupili i analizirali tijekom čitanja teksta u praktičnom radu. U sljedećem poglavlju planiram pružiti detaljnu analizu Thomasovog lika. Ovo će biti svojevrsni sažetak svega što sam otkrio o njemu čitajući tekst i radeći u prostoru, pružajući dublji uvid u njegov karakter i motivaciju.

4.2. Analiza lika Thomasa Novacheka

Otkrivanje Thomasa predstavljalo je priličan izazov. Morao sam dublje istražiti njegov rječnik, njegovo poznavanje opskurne literature, njegov ukus u glazbi, kazalištu i filmu. Putem ovih elemenata pokušavao sam prodrijeti u njegove misli, razumjeti ono što osjeća, ono što ga ispunjava srećom te što ga frustrira i uznemirava. Počeo sam vanjskom analizom kako bih pronašao put prema njegovim dubljim unutarnjim željama i mislima.

Thomas je mladi pisac redatelj, kako sam sebe naziva. Dramatizacija i režija predstave "Venera u krznu" predstavljaju njegovu inicijaciju u svijet kazališne režije. S obzirom na svoje duboko razumijevanje originalnog djela Leopolda von Sacher-Masocha, odlučuje organizirati audiciju u potrazi za glumcima koji će preuzeti uloge Thomasa i Wande. Nažalost, audicija ne donosi očekivane rezultate, što uzrokuje izrazitu frustraciju kod Thomasa. U razgovoru sa svojom partnericom Stellom na početku teksta on izražava svoje nezadovoljstvo audicijom. Na audiciju prema njegovom mišljenju dolaze netaletrane, neprilagodljive i neinteligentne glumice. On im

se ruga i oponaša ih partnerici putem telefona, što dodatno ilustrira njegovu frustraciju i nezadovoljstvo situacijom.

Thomas ne zarađuje znatno mnogo novaca i za svoje financijske potrebe oslanja se na partnericu koja je ostvarila značajnu dobit prodajom dionica nekoliko godina ranije. U svojoj biti Thomas je umjetnik i intelektualac. Osim što je napisao nekoliko kritika, novinskih članaka i eseja o kulturi, njegovo duboko zanimanje leži u dramatizaciji knjige "Venera u krznu" Leopolda von Sacher-Masocha. Taj roman ga iz nekog razloga snažno fascinira, te ga je odlučio pretočiti u kazališnu predstavu. Thomas osjeća duboko povjerenje u svoje razumijevanje djela te se osjeća spremnim za redateljski zadatak. Ohrabren je činjenicom da je nedavno gledao niz loših predstava te vjeruje da će njegova verzija "Venere u krznu" unijeti svježinu i revolucionirati kazalište. Njegov ego je izrazito izražen, što se očituje u njegovom čestom argumentiranju, branjenju vlastitih stavova, pravdanju i negodovanju u razgovoru s ljudima.

Thomas je karakter koji se ističe svojom ekscentričnošću. Nema televizor, umjesto toga čita časopise o kulturi, književnosti i knjige o filozofiji. Uživa u klasičnoj glazbi te redovito posjećuje kazalište, opere, balet i dramske predstave. Iako bi sam sebe opisao kao alternativca, Thomas je zapravo zaglavljen u nekom starom svijetu kazališta, što ga čini pomalo nesretnim i dosadnim likom. Njegova partnerska veza s osobom koja ima potrebu za kontrolom, dodatno ga ograničava. Međutim, ispod te površine Thomas skriva svoju mračnu tajnu, nešto što nikome ne smije otkriti, no istovremeno ga i fascinira te ga potiče da istražuje, čak i da na neki neizravan način progovori o tome. Thomas je duboko fasciniran djelom "Venera u krznu" i privlači ga sadomazohizam i mazohistički odnos. Međutim, iako osjeća tu privlačnost, nije dovoljno hrabar ni otvoren da zaista pokuša takvu vrstu veze. Umjesto toga posvećuje se istraživanju i razmišljanju o sadomazohizmu. Njegova tajna misija je da u svoju predstavu unese taj mračan dio sebe, vjerujući da je dovoljno inteligentan da to nitko ne primijeti ili ne shvati. Thomas uporno brani svoj izbor da postavi predstavu upravo na temelju knjige "Venera u krznu". Smatra to slavnim djelom i predivnom ljubavnom pričom, označavajući ga ozbiljnim romanom koji spada među najvažnija djela svjetske književnosti. Prema njegovom mišljenju ovo djelo zaslužuje kazališnu adaptaciju jer u današnjem dramskom kazalištu nedostaju jake emocije, ili kako ih naziva, "operne strasti". Thomas vjeruje da je ova priča sposobna ponovo probuditi takve duboke i strastvene osjećaje u publici, koje smatra nedostajućim u suvremenim kazališnim izvedbama.

Thomas je očigledno zaglavljen u svijetu iz prošlih vremena i duboko ga fascinira knjiga "Venera u krznu". Ta knjiga probudila je u njemu strašne i mračne osjećaje, koje smatra fascinantnima i skandaloznima, baš kao što su ih takvima vjerojatno doživljavali i čitatelji iz 1870. godine. Međutim, za današnje moderne standarde ovaj erotski roman više nije skandalozan ni eksplicitan te možda nije toliko zanimljiv, ali Thomas i dalje vjeruje da može prenijeti tu strast i duboke emocije na suvremenu kazališnu publiku.

Kada se na audiciji pojavila Wanda Jordan, neočekivana i na prvi pogled neugledna glumica, Thomas se neočekivano uključuje u njezinu audiciju. Unatoč njegovom prvotnom negodovanju i stidu, on pristaje s njom čitati scenu. Tijekom tog čitanja i njoj prepoznaje neki potencijal. Čak i nakon što je audicija službeno završila i kasni na večeru kod kuće, inzistira da nastave s čitanjem. Thomas sve više ulazi u Wandine dominantne ruke, a ovaj odnos počinje mu sve više odgovarati. Thomas osjeća da se prema Wandi sve više emotivno otvara i postepeno razvija dublje osjećaje prema njoj. Thomas na svako Wandino razotkrivanje svojih stvarnih želja i misli te njezino iznenađujuće poznavanje njegovog privatnog života reagira obranom. Njegova potreba da sačuva svoj ego, ugled i mračnu tajnu postaje sve izraženija kako Wanda sve dublje ulazi u njegovu psihičku i emocionalnu sferu. Njegovo negodovanje i otpor postaju očiti znakovi njegove unutarnje borbe između želje da zadrži kontrolu nad situacijom i straha od toga da bi njegova tajna mogla biti razotkrivena. Kada Thomas napokon pokaže svoje pravo lice i svoju mračnu tajnu, tj. svoju opsesiju da bude potlačen, Wanda ga suočava sa stvarnošću. U tom trenutku postaje jasno koliko je Thomas ranjiv, koliko je nadmenost samo maska, te da iskorištava kazališni prostor i glumice za svoje duboke privatne i čak seksualne fantazije. Sve te skrivene žudnje i tajne koje je Thomas pokušavao sakriti sada su razotkrivene i on ranjen, potlačen i osramoćen ostaje sam na sceni kao živa slika svojih prikrivenih namjera.

Wanda ostaje tajanstvena i misteriozna tijekom cijelog komada. Thomas je često pokušava razumjeti i otkriti njezinu prošlost, no ona ostaje nedokučiva i neuhvatljiva. Tijekom predstave Wanda postaje sve više mistična i moćna, a njezina tajanstvena prisutnost duboko utječe na Thomasa. Na kraju predstave Thomas dolazi do zaključka da je Wanda zapravo neka vrsta božanske ili mitološke figure, poput Venere, koja je došla na Zemlju kako bi ga kaznila i naučila važnu lekciju o posljedicama njegovih skrivenih žudnji i fantazija – „Pazi što želiš!“

Slika 2. Thomas i Wanda igraju scenu

Thomas predstavlja izrazito kompleksan lik koji pruža izazov za svakog glumca. Njegove skrivene fantazije i namjere, iako iz njegove perspektive benigne, zapravo su duboko problematične i gotovo predatorske. On žudi za doživljajem ekstaze i želi se prikazati kao intelektualna svjetionica u ovoj predstavi. No, u dubini njegova motivacija skriva mnogo mračniju stranu. Njegova upotreba kazališta postaje paravan za iznošenje svojih perverzних fantazija, koristeći umjetnost kao izgovor za svoje duboko skrivene želje.

Ako glumac usvaja od pokazanog samo izvanjsku, formalnu stranu – to je znak odsustva mašte, bez koje nema glumca.²

² Konstantin Sergejevič Stanislavski, Rad glumca na sebi, CeKaDe, Zagreb, 1989., str 74.

4.3. Odnosi između likova

Glavni likovi, Thomas Novachek i Wanda Jordan, prolaze kroz kompleksnu transformaciju u tijeku priče, a njihov odnos igra ključnu ulogu. Početkom predstave Thomas se karakterizira kao intelektualac s ambicijama i potrebom za kontrolom. Želi pronaći savršenu glumicu za ulogu Wande. Njegova evolucija lika postaje očigledna tijekom predstave kako se suočava sa sve dubljim tajnama i svojim vlastitim željama. Wanda, koja se pojavljuje na audiciji za ulogu u Thomasovoj predstavi, suprotnost je Thomasu - dominira svojom pojavom, samopouzdana je i snažna. Njezin karakter postupno otkriva njezinu sposobnost da razumije Thomasove namjere i prodire duboko u njegovu prirodu. Njezin odnos s Thomasom mijenja se kako se razotkrivaju njezine motivacije i tajne.

Odnos između Thomasa i Wande započinje kao klasična dinamika dominacije i podložnosti. Wanda počinje preuzimati ulogu Venere iz romana, a Thomas postaje njezin podložni sluga. Odnos između Thomasa i Wande postaje sve složeniji kako se razotkrivaju tajne i želje koje svaki od njih skriva. Wanda otkriva Thomasovu duboku potrebu za kontrolom i sadomazohističke sklonosti, dok Thomas počinje shvaćati da Wanda zna mnogo više o njemu nego što je priznala. Istražuje teme moći - tko kontrolira koga i duboko razumijevanje vlastitih tajni i želja. Oba lika suočavaju se s vlastitim demonima i posljedicama svojih postupaka i želja.

U predstavi "Venera u krznu" Davida Ivesa, kao i u romanu Leopolda von Sacher-Masocha, odnos između glavnih likova Thomasa Novacheke i Wande Jordan temelji se na konceptu dominacije i podložnosti. Ovaj koncept podsjeća na dinamiku odnosa između Vande von Dunayev i Severina von Kushemskog iz Sacher-Masochove knjige. U oba djela ženski lik (Wanda) preuzima ulogu dominacije nad muškim likom (Thomas) i uspostavlja svoju moć nad njim. Thomas, unatoč svojim početnim rezervama, postaje podložan Wandinim željama i zahtjevima, često se pridržavajući sadomazohističkih elemenata u njihovom odnosu.

Slika 3: Thomas sjedi Wandi u krilu

4.4. Ulazak u prostor i partnerska igra

U ovom dijelu procesa izrade predstave dolazimo do onog trenutka koji za glumca može biti izazovan, zbunjujuć i često zahtijeva puno truda. To je trenutak kada prvi put ulazimo na scenu i pokušavamo prenijeti sve ono što smo naučili tijekom čitaćih proba u fizički prostor kazališta. Prvi izlazak na scenu za mene je bio iskustvo koje je izazvalo mnoge različite emocije. S jedne strane, osjećao sam uzbuđenje zbog toga što ćemo napokon početi raditi u stvarnom prostoru. S druge strane, osjećao sam i malu dozu nervoze, jer sam znao da je ovo ključni trenutak u pripremi predstave. Jedan od glavnih izazova s kojima sam se suočavao bio je prilagodba na fizički prostor. Sve što smo radili tijekom čitaćih proba odvijalo se za stolom, a sada smo morali naučiti kako se kretati i djelovati na sceni. Bilo je potrebno pronaći pravu ravnotežu između izražavanja emocija i pokreta u prostoru. U nastavku ću detaljnije opisati ovaj ključni korak u pripremi predstave, istražujući izazove s kojima sam se suočavao i rješenja koja sam primjenjivao kako bih ih prevladao.

Ako glumci ne žele izgubiti pažnju mnogobrojnih gledalaca koji sjede u gledalištu, oni moraju brinuti o neprekidnom procesu odnosa sa svojim partnerima u osjećajima, mislima i radnjama analognim osjećanjima, mislima i radnjama uloge koju tumače.³

Bilo nam je presudno što prije zakoračiti u kazališni prostor kako bismo prenijeli naš rad s čitanja i analize likova na stvarnu scenu. Naša prva prostorna proba bila je isključivo rezervirana za mene i moju partnericu kako bismo se osjećali što opuštenije. Međutim, primijetio sam veliku nelagodu u našoj igri. Osjećao sam se nespremno za taj zadatak. Tekst koji sam do tada dobro poznao iznenada je izletio iz mog uma, a rečenice koje sam ranije izgovarao s lakoćom sada su zvučale nesigurno. Nosio sam tekst sa sobom kao svoj sigurnosni pojas, iako sam ga prije već znao napamet. Energija između mene i moje partnerice bila je gotovo nepostojeća jer sam bio potpuno usmjeren na izgovaranje teksta. Nezadovoljstvo koje smo osjećali zbog dosadašnjeg stanja proba potaknula nas je da zatražimo pomoć našeg mentora i redatelja. Bez konkretnih uputa krenuli smo kroz tekst. Nažalost, ponovo sam se suočio s manjkom energije, nespretnim međudjelovanjem s partnericom i nesigurnošću u izgovaranju teksta, što je rezultiralo nelagodnim osjećajem tijekom ove probe.

Profesor Novljaković nas je ohrabrio, istaknuvši da je takvo stanje normalno u procesu rada s ovakvom količinom teksta. Predložio mi je da pokušam pustiti tekst iz ruku, što je bila ključna promjena. Oslobađajući se tog tereta, osjećao sam se slobodnijim. Naša partnerska igra dobila je dinamiku, odnosi su se počeli razvijati, a više nisam gubio energiju na brigu o pamćenju teksta. Novi izazov, koji je predstavljao dvostruku igru, bio je fascinant. U samoj predstavi likovi igraju druge likove, a budući da Thomas nije profesionalni glumac, morao sam ga tumačiti kao osobu koja zamišlja kako bi glumac trebao interpretirati lik. To je značilo da je Thomas koristio pretjerivanje u određenim trenucima kako bi naglasio određene aspekte, ponekad mašući rukama ili se ponašajući na nekonvencionalan način.

To će konačno potvrditi vaše uvjerenje da dramska umjetnost nije ništa drugo doli stalna improvizacija, i da nema trenutka na pozornici u kojemu bi glumcu bilo uskraćeno pravo na improvizaciju. Bit ćete kadri istinski izvršiti sve zadatke koji vam se postave, a u isto vrijeme

³ Konstantin Sergejevič Stanislavski, Rad glumca na sebi, CeKaDe, Zagreb, 1989., str. 230.

*očuvati duh glumca koji improvizira. Nagrada za sve vaše napore bit će jedan novi i ugodni osjećaj potpunoga povjerenja u sebe, zajedno s osjećajem slobode i unutarnjeg bogatstva.*⁴

U samom tekstu Thomasa režira Wanda, i on rado slijedi njezine upute. Iako je siguran u svoje izvođenje teksta, ne improvizira ga i pažljivo prati Wandinu režiju, ističući ključne dijelove teksta onako kako je ona zamislila. Thomas nije iskusan redatelj kao Wanda. Često daje nepotrebne i pogrešne upute kako bi pokušao pokazati svoju pamet. Iako može imati jasnu sliku o određenim scenama ili trenucima u predstavi, često mu nedostaje cjelovito razumijevanje predstave kao cjeline. To postaje očito nakon Wandinih intervencija i pitanja na koja se sam iznenadi i nema adekvatan odgovor. Njegova nespretnost u davanju uputa postaje očita, iako je uvjeren u svoje znanje i sposobnosti. Wanda ga povremeno hvali za njegov izvedbeni talent, time ga nagrađuje kada je sluša, ali često je prisutna i njezina suptilna dominacija nad procesom, što otkriva nesavršenost Thomasovog redateljskog pristupa. Thomas ne primjećuje kako ga Wanda postupno razotkriva i ismijava te otkriva njegove stvarne motive i tajne. Za nju on je otvorena knjiga koju lako čita dok postaje sve veća enigma za njega. Thomas, iako toga nije svjestan, sve više se divi Wandinoj moći i prepušta se njezinom utjecaju. On vidno uživa u scenama u kojima postaje Wandin sluga, a ona sve više mami njegove skrivene fantazije, igrajući se s njima bez ikakvog straha. Nastojali smo prikazati dinamiku ovog odnosa kao sukob između snaga, slično kao čekić i nakovanj. Na početku predstave Thomas može naizgled imati situaciju pod kontrolom, no zapravo je Wanda ta koja cijelo vrijeme upravlja situacijom. Počevši od Thomasove uzvišene državne pozicije, nezainteresiranosti i odbijanja dolazimo do potpunog obožavanja, popuštanja i ponižavanja s njegove strane.

Osim gore navedenih postupaka često smo se oslanjali na improvizaciju kako bismo dodali osobni pečat i autentičnost našim izvedbama. Laura i ja dobro se poznajemo jer smo zajedno studirali na istoj klasi. U prošlosti smo već imali priliku raditi zajedno na nekoliko scena tijekom ispita, što nam je omogućilo stvaranje opušteno i ugodne radne atmosfere tijekom procesa izrade predstave.

⁴ Mihail Čehov, *Glumcu o tehnici glume*, Hrvatski centar ITI, Zagreb, 2004., str. 79.

*Jedna mala partnerova naznaka - pogled, stanka, nova ili neočekivana intonacija, pokret, uzdah, ili jedva zamjetna promjena tempa - mogu postati kreativni poticaj, poziv drugome da improvizira.*⁵

4.5. Scenski pokret i govor

U ovome poglavlju fokusirat ću se na scenski pokret i glasovnu karakterizaciju svoga lika Thomasa. Inspiriran sam za scenski pokret Thomasa iz različitih izvora, a isto tako ću opisati kako sam ga interpretirao na sceni. Također ću raspravljati o načinu na koji Thomas govori, njegovim izražajnim sredstvima i karakteristikama njegovog glasa.

Slika 4: Wanda upada na Thomasovu audiciju

Thomas je lik koji odiše nespretnošću, kako u režiji i komunikaciji tako i u svom tijelu i pokretu. Njegova poza je ukočena, često djeluje nervozno i izgubljeno. Kako bih uspješno dočarao ovu karakteristiku, pronašao sam inspiraciju u svom kolegi iz Zagreba, studentu filmske režije. Odlučio sam se ipak više usmjeriti na svoju maštovitu interpretaciju umjesto da se isključivo

⁵ Mihail Čehov, *Glumcu o tehnici glume*, Hrvatski centar ITI, Zagreb, 2004., str. 87.

oslanjama na tuđe primjere. Razmišljao sam o Thomasu kao liku nespretnih ruku, koje čak i kad su opuštene i spuštene izgledaju čudno. Njegove noge nemaju najbolju koordinaciju, čini se kao da često udara u stvari kada je uzbuđen ili u žurbi. Na početku, dok je sam i žalio se partnerici Stacy na telefonu zbog audicije, njegovo kretanje je dominantnije, agresivno i nespretno dok prelazi scenu. Međutim, kada Wanda ulazi, on se odjednom ukoči u svoju ljušturu pisca redatelja, postaje smiren, hladan i ukipljen. Pognut je već od same Wandine pojave. Njegova glava malo visi u odnosu na vrat, što bi mu dalo izgled sličan upitniku. Thomasova tjelesna prisutnost i visina postupno se smanjivala kako je Wanda sve više otkrivala njegove stvarne karakteristike. Scenska igra između Thomasa i Wande od početka izgleda kao neki ples, vrlo agresivno i neobično koreografiran. Oboje iskazuju energične izljeve pokreta, bilo zbog uzbuđenja, bilo zbog iritacije. Istovremeno postoji prisutnost mira i povezanosti koja dovodi do fizičke bliskosti, posebice u trenucima kada utjelovljuju svoje likove, Severina i Vandu.

Glumčevo tijelo može biti od optimalne vrijednosti za njega samo ako ga motivira neprekidno pritjecanje umjetničkih impulsa; samo će tada moći biti oplemenjenije, podatljivije i, to je najbitnije, osjetljivije i prijemljivije za istančanosti koje tvore kreativni umjetnikov unutarnji život. Jer glumčevo tijelo mora biti podatljivo i preinačljivo iznutra.⁶

Zanimljivo je da Wanda preuzima vodstvo u scenskom pokretu, posebice kada igraju svoje uloge. Ona ga uči glumi, daje mu smjernice, i kasnije naređuje gdje da se postavi u prostoru. Na početku Thomas igra Severina vrlo nezainteresirano i bez volje, gotovo da samo čita tekst dok sjedi i ne pomiče se mnogo. No, pod Wandinim nagovorom, kako bi bolje odigrala audiciju i zaista pokazala svoje sposobnosti, postupno režira Thomasa u izvođenju uloge Severina. Inspiracija za ovu transformaciju proizlazi iz Schulzovih grafika koje prikazuju patuljaste, glavate muškarce spuštenih pogleda. Također, inspiraciju sam crpio iz manira sluga i batlera. Jasno je da u trenucima kada igraju svoje scene Wanda preuzima ulogu redatelja nad Thomasom i doslovno mu govori što i kako treba raditi. Međutim, postoji još jedna transformacija u Thomasu, potaknuta Wandinim uputama i nagovorima. Thomas postaje Wanda, preuzimajući žensku ulogu. U ovom trenutku vidio sam kako Thomas zamišlja kako bi ženska glumica izvela ovu ulogu. Počinje se kretati graciozno, izvodeći oštre i dramatične pokrete, kao prava primadona drame iz devetnaestog stoljeća. Ovaj

⁶ Mihail Čehov, Glumcu o tehnici glume, Hrvatski centar ITI, Zagreb, 2004., str. 49.

trenutak u predstavi nastao je iz čiste improvizacije i zamišljanja kako bi ovu ulogu igrala prvakinja drame iz nekadašnjeg kazališta. Tijekom ovog procesa smatram da sam uspješno utjelovio Thomasa u tijelu i pokretima. Moram priznati da je bilo izazovno, ali istovremeno iznimno zanimljivo iskustvo, a krajnji me rezultat zadovoljio. Značajnu ulogu u postizanju tog uspjeha igrali su dobar partnerski odnos, međusobno razumijevanje te kreativna improvizacija i otvorenost za eksperimentiranje.

Pravi zadatak kreativnog umjetnika nije puko oponašanje vanjskih pojavnosti života, nego interpretiranje života, u svim njegovim oblicima i dubinama, pokazivanje onoga što je iza fenomena života, tako da gledateljstvu predočava ono što je ispod površine i značenja života.⁷

Pažljivo sam pristupio Thomasovom govoru jer sam iz teksta zaključio da je on uzvišeni, faktografski i inteligentan lik. Međutim, primijetio sam da postoje trenuci kada Thomas dobiva neočekivan odgovor ili pitanje te se počinje gubiti u razgovoru i truditi se da zadrži kontrolu nad situacijom. Thomasov govor može biti nametljiv, obramben kada je izazvan i krhak, posebno u trenucima kada se osjeća sigurnim. Thomas svoj tekst iz predstave izgovara kao da je riječ o remek-djelu koje uvijek zahtijeva veliku pažnju pri svakom izgovorenem dijelu. Pristupa mu s preciznošću i gotovo ga zna napamet. Međutim, kako predstava odmiče, tako se Thomas postupno opušta u svojoj interpretaciji. Postaje sve više autentičan, iskren i svoj, otvarajući se i otkrivajući svoje prave misli. Thomas se uvijek agresivno brani i često svoje argumente iznaša glasno kada se, primjerice, Wandi ne sviđaju njegova dramaturška i režijska rješenja, no na kraju ipak popušta pred Wandinom "ekspertizom" te smiruje svoj glas.

U pogledu glasa zamislio sam Thomasa kao čovjeka koji je uglavnom smiren i tih, s povremenim izljevima glasnoće kada se uzruja. Thomas prolazi kroz česte uzbuđujuće trenutke tijekom ove predstave, koje pokušava umiriti. Nije sramežljiv kada je u pitanju oponašanje glasova drugih likova, proizvođenje zvukova ili čak maskiranje vlastitog glasa kada preuzme ulogu Vande von Dunayev. U tim trenucima mijenja svoj glas kako bi ga učinio dubljim i zapovjedničkim, ali čak senzualnim i ženskim kada utjelovljuje Vandu. Kao Vanda namjerno pretjeruje, produžuje zvukove i naglašava određene riječi radi dodatne dramatike. Sveukupno, iz vrste neke glasovne

⁷ Mihail Čehov, Glumcu o tehnici glume, Hrvatski centar ITI, Zagreb, 2004., str. 49.

frustracije na početku komada, zatim monotonije, Thomas postupno razvija i obogaćuje svoj glas tijekom predstave.

5. VIZUALNO OBLIKOVANJE

U idućim poglavljima sažeto ću obraditi vizualni identitet predstave, uključujući kostime, svjetlosne efekte i scenografiju. Također ću se kratko osvrnuti na glazbu koju smo koristili u predstavi.

5.1. Scenografija i svjetlo

Prema tekstu radnja se odvija u nekom kazališnom prostoru, prostoru za probu. Odlučili smo da Thomas za audiciju donese neke elemente scenografije kako bi postigao jeftinu autentičnost na audiciji. Osim klasičnog stola i nekoliko stolica na sceni i u gledalištu (s obzirom na to da je cijeli prostor kazališta ujedno i mjesto izvedbe predstave) na sceni se nalazi i damski ležaj koji bi trebao predstavljati ležaj na kojem se Severinu ukazuje gola Venera. U tekstu se spominju i neki elementi scenografije iz druge predstave koja se izvodila dan prije. Thomasu je zabranjeno micati te elemente scenografije, pa tako ostaju cijelu predstavu i čak se koriste u predstavi. Mi smo, primjerice, odabrali veliki kaširani antički stup, na kojem Thomas ostaje vezan i sam na kraju predstave, te montiranu dimnu mašinu kako bismo postigli dodatnu dramatičnost i komični efekt. Na sceni se u kutu nalazilo i kuhalo za vodu na crnom kubusu, sa šalicama za kavu.

Sve svjetlosne promjene u predstavi radila je moja partnerica Laura Šalov, koja ima i zaslugu u njihovim oblikovanjima. Odlučili smo da Vanda dobro poznaje rasvjetni pult ovog prostora. Prvo je započela u "radnom svjetlu", koristeći klasične reflektore s toplim žutim svjetlom. Međutim, kako je radnja odmicala, tako je eksperimentirala s različitim svjetlosnim postavkama kako bismo postigli željeni efekt. Ključni trenuci predstave bili su oni u kojima smo prikazivali improviziranu scenu Venere. Kako bismo dočarali osjećaj noći, koristili smo plavo LED svjetlo koje je stvaralo posebnu atmosferu.

Na samom kraju predstave, kada Wanda preuzima potpunu kontrolu kao redatelj, svjetlo se postupno mijenjalo iz plave u crvenu, a zatim u sablasno bijelu boju. Ova promjena svjetla trebala je naglasiti dramatičnost trenutka i prikaz Wandinih moći.

5.2. Kostimi

Odabir kostima bio je neočekivano izazovan proces. Iako je većina informacija bila jasno navedena u tekstu, bilo je potrebno prilagoditi neke detalje kako bismo postigli željeni izgled likova. Na primjeru Thomasova kostima morali smo stvoriti izgled mladog intelektualca, koji se vjerojatno oblači sa stilom, što je Stacy vjerojatno obavljala. Kostim je uključivao košulju s uzorcima koji odražavaju umjetnički štih, pomalo iznošene traperice i udobne tenisice. Unatoč tome što je u tekstu navedeno da Vanda donosi vlastite kostime na audiciju, što Thomas ne voli, dodijelili smo joj ulogu stilistkinje, koja osim svojih kostima Thomasu daje i salonski kaputić i elegantnu livreju kako bi upotpunili njegov izgled. Wandin idejni početni izgled obuhvaćao je mokri baloner, ispod kojeg bi se skrivalo BDSM kožnato odijelo, koje je kasnije iznenadilo Thomasa. Iako nismo mogli pronaći savršeno autentično odijelo, odlučili smo se za ulični punk-rock stil, s Wandom obučenom u crnu odjeću, mrežaste čarape i platforme od lažne kože. Dodatno, u torbi je nosila autentičnu haljinu iz 1896. godine i još jedan par štikli.

Slika 5: Thomas zakopčava Wandinu haljinu iz 1896.

Promjene kostima na sceni kod Thomasa označavale su njegovo postupno prihvaćanje i podčinjavanje, i to su bili trenuci koji su trajali dulje i bili proživljeniji. S druge strane, promjene kostima kod Vande bile su brze, iznenadne i šokantne.

5.3. Glazba

Iako me prvotno privukla ideja da u predstavi koristimo pjesmu *Venus in Furs* od Velvet Undergrounda, u tekstu je Thomas spomenuo kako bi želio ubaciti *Lirsku suitu* Albnana Berga. Iako nisam bio upoznat s tom skladbom, nakon nekoliko slušanja shvatio sam da je vrlo kaotična, mračna i pomalo zbunjujuća. Postavio sam si pitanje tko bi i zašto koristio ovu glazbu u svojoj predstavi. Odgovore na ta pitanja dobio sam od kolege glazbenika koji mi je rekao da se ta glazba sluša isključivo esejistički i da bi je redatelj koristio kako bi se činio pretencioznim i ispao pametnim. Takav odgovor me iznenadio, i pomislio sam da je to savršen opis Thomasa i njegovog načina razmišljanja. Odlučili smo koristiti isključivo *Lirsku suitu* kao glazbu koja se pojavljuje u predstavi dva puta. Prvi put je pusti Wanda kako bi iznenadila Thomasa i stvorila atmosferu za scenu Severina i Vande, dok drugi put glazba počinje svirati sama od sebe u trenutku kada Severin obuva čizme Vandi, što ponovo iznenađuje Thomasa i stvara sablastan, ali i komičan efekt. Glazbu u predstavi koristili smo kao iznenađujući element koji se pojavljuje kako bi naglasio trenutak na sceni. Na primjer, u prvom slučaju glazba naglašava i najavljuje početak Thomasovog podčinjavanja, dok u drugom slučaju naglašava potpuno otkrivanje i Thomasov sud pred boginjom Venerom. Zadovoljan sam načinom korištenja ove glazbe u predstavi i mislim da je predstavi dala dodatnu dinamiku, značenje te iznenađujuć i komičan faktor.

6. ZAKLJUČAK

U zaključku, ovaj diplomski rad duboko istražuje proces rada na ulozi Thomasa Novacheke u predstavi "Venera u krznu". Analizom teksta, karakterizacijom lika, scenskim pokretom, glasovnom karakterizacijom te odabirom glazbe, svjetla i kostima prikazao sam svoj doprinos i dublje razumijevanje lika i predstave. Ovaj proces rada na ulozi bio je izazovan, ali iznimno ispunjavajući, potaknut suradnjom s kolegama i partnericom u izvedbi.

Uspješno interpretiranje lika Thomasa omogućilo mi je bolje razumijevanje složenih aspekata glume i kazališta, te sam tijekom tog procesa stekao vrijedna iskustva i vještine. Nadam se da sam svojim analizama i refleksijama pružio uvid u kreativni proces koji stoji iza izvedbe lika u kazalištu. Ovaj rad također podsjeća na važnost dubokog razumijevanja lika, suradnje s kolegama i redateljem te pažljivog odabira svih elemenata predstave kako bi se postigao željeni scenski učinak.

Nadam se da sam ovim radom uspio prenijeti svoju strast prema kazalištu i ulozi koju sam interpretirao. Ovo je kraj mog studiranja, iz kojeg izlazim ispunjen i s puno većim razumijevanjem umjetnosti glume, obogaćen nezaboravnim iskustvima i inspiracijom za daljnji rad. Postajući bolji, sigurniji i opušteniji kao glumac i osoba zahvalan sam na svim prilikama koje su mi se pružile tijekom ovog putovanja. Sada s veseljem iščekujem nove izazove i prilike koje će me voditi dalje u svijet kazališta i umjetnosti.

7. LITERATURA

1. Stanislavski, Konstantin Sergejevič Rad glumca na sebi, CeKaDe, Zagreb, 1989.
2. Čehov, Mihail, Glumcu o tehnici glume, Hrvatski centar ITI, Zagreb, 2004.

Fotografije:

Slika 1 – Bruno Schulz: *Miss Kuziw, pas, čovjek – autoportret*, 1936., iz web izvora:

https://d1uip03pwa14dd.cloudfront.net/system/images/36402/3902d45f86_slider.jpg

Slika 2,3,4,5 - privatna kolekcija, Jelena Jelić, Dom kulture - Kristalna kocka vedrine
Sisak, 2023.

Izvori:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Bruno_Schulz

https://en.wikipedia.org/wiki/Leopold_von_Sacher-Masoch

https://en.wikipedia.org/wiki/David_Ives

8. SAŽETAK

"Venera u krznu" diplomski je ispit Karla Bernika i Laure Šalov, koji je premijerno izveden na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku. Mentor ovog diplomskog ispita bio je Jasmin Novljaković.

"Venera u krznu" Davida Ivesa drama je o audiciji redatelja Thomasa i glumice Wande, koja iznenada postaje više od same uloge, istražujući teme moći i seksualnosti dok uloge između njih postaju zamagljene.

Ovaj pisani rad obuhvaća stvaranje projekta, autora i njegov tekst, proces rada na projektu, karakterizaciju likova te analizu uloge Thomasa Novacheka kroz sve faze ovog diplomskog ispita.

Ključne riječi: ispit, predstava, projekt, lik, uloga, Thomas Novachek, Venera u krznu

9. SUMMARY

"Venus in Fur" is a graduation exam by Karlo Bernik and Laura Šalov, which premiered at the Academy of Arts and Culture in Osijek. The mentor for this graduate thesis was Jasmin Novljaković.

"Venus in Fur" by David Ives is a drama about the audition of director Thomas and actress Wanda, where Wanda unexpectedly becomes more than just a character, delving into themes of power and sexuality as the lines between their roles blur.

This written work covers the creation of the project, the author and his text, the process of working on the project, characterization of the characters, and an analysis of the role of Thomas Novachek throughout all phases of this graduate thesis.

Keywords: thesis, play, project, character, role, Thomas Novachek, Venus in Fur

10. BIOGRAFIJA

Karlo Bernik rođen je 16. travnja 1997. u Varaždinu. Nakon osnovnoškolskog obrazovanja u Varaždinu upisao je Elektrostrojarsku školu, smjer web-dizajn. Nakon toga je upisao preddiplomski studij glume i lutkarstva na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, a zatim i diplomski studij glume. Tijekom svojeg školovanja i studija sudjelovao je u različitim kazališnim produkcijama. Neki od tih nastupa uključuju ulogu u predstavi "GospOUdinNOUbadu" autora i redatelja Saše Anočića 2019. godine, u produkciji Teatra EXIT, u predstavi "Skriveno" u produkciji Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu i predstavi "Viđenje Isusa Krista u kasarni VP.2507" autora Ive Brešana, u režiji Jasmina Novljakovića 2021. godine te ulogu u predstavi "Prijatelji" autora Filipa Jurjevića i Vanje Jovanovića, koju je režirao Vanja Jovanović, u produkciji Teatra Rugantino i Hrvatskog narodnog kazališta u Zadru 2023. godine.